

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
GÜLŞEHİR SOSYAL BİLİMLER MYO
BANKACILIK VE SİĞORTACILIK PROGRAMI

Öğr. Gör. Müjdat Güngör

DERSİN ADI

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

14. HAFTANIN KONUSU

Türkiye’de Bireysel Emeklilik Reformu

1) BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE İHTİYAÇ DUYULMASININ NEDENLERİ

- Sosyal Güvenlik Sisteminin Ortaya Çıkışı
- Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları Nedeniyle Alternatif Arayışları
- Bireysel Emeklilik Sisteminin Ortaya Çıkışı

2) TÜRKİYE’DE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN GELİŞİMİ

Emeklilik, insanların çalışma hayatlarının sona ermesi ile kendilerine ve sevdiklerine çok daha fazla zaman ayırabilecekleri bir dönem olacaktır. Aktif çalışma hayatlarını sona erdirip emekli olan insanlar, kendileri ve aileleri için en az çalıştıkları dönemde sağladıkları hayat standartlarını sürdürmek ve hatta daha fazlasını sağlamak isterler. Ancak bu dönemde mevcut gelirlerindeki bir azalma hayatlarının belki de en güzel dönemini olumsuz şartlar altında geçirmelerine yol açacaktır.

Sosyal güvenlik sistemlerinin, ülkemizin de dahil olduğu çoğu ülkede kişilerin emeklilik dönemleri için yeterli geliri sağlayamadığı görülmektedir. Bu nedenle emeklilik dönemlerinde insanların ya ikinci bir gelir yaratmak için çalışmak zorunda kaldıkları ya da mevcut sağlanan geliri kabul ederek hayat standartlarını düşürme sonucu ile karşılaşmaktadır. Emeklilik dönemlerini alıştıkları yaşam standardını sağlayarak geçirebilmek için kişilerin, bireysel tasarruf yapmaları gerekliliği özel emeklilik sistemlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Özel emeklilik sistemleri, kişilerin çalışma hayatları boyunca düzenli tasarruflarda bulunarak emeklilikte ihtiyaç duydukları gelire ulaşmalarına yardımcı olmaktadır. Bu sayede özel emeklilik sistemleri, sosyal güvenlik sistemlerinin “tamamlayıcısı” olarak sistem içerisinde rol almaktadırlar.

Bu doğrultuda ortaya çıkan bireysel emeklilik sistemi, kişilerin aktif çalışma yaşamları boyunca yaptıkları tasarrufları uzun vadeli yatırıma yönlendirerek emeklilik dönemlerinde, yaşam standartlarını koruyabilecekleri bir gelir elde etmelerini sağlayan özel bir emeklilik sistemidir. Kişiler bu sisteme gönüllü katılarak, sosyal güvenlik sisteminin sağladığı emeklilik gelirine ek bir gelir sağlayabilmektedir.

Gelişmiş tüm ülkelerde uygulanmakta olan bireysel emeklilik sisteminin amaçları, özet olarak şu şekilde sıralanabilir:

- Bireylerin yaşlılıklarında kullanmaları amacıyla, güvenli bir şekilde tasarruf yapmalarını sağlamak,
- Bu tasarrufları teşvik etmek, yatırıma yönlendirmek ve düzenlemek,
- Emekli aylığı ve toptan geri ödeme yoluyla katılımcılara emeklilik dönemlerinde ek gelir sağlanarak, refah düzeylerini artırmak,
- Ekonomiye kaynak yaratmak,
- İstihdamı artırmak.

3) BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDE YAPILAN REFORMLAR

3.1. Bireysel Emeklilik Sistemindeki Tarihsel Gelişmeler

- 1997-1999 yılları arasında Hazine Müsteşarlığı koordinasyonunda “Sosyal Güvenlik Reformu” çalışmaları gerçekleştirildi.
- 1 Ağustos 1999 tarihinde TBMM’de Bireysel Emeklilik Komisyonu kuruldu.
- 16 Mayıs 2000 tarihinde komisyon tarafından hazırlanıp Bakanlar Kurulu tarafından incelenen “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu Tasarısı” TBMM Başkanlığı’na sunuldu.
- 7 Ekim 2001 tarihinde “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu” yürürlüğe girdi.
- 27 Ekim 2003 tarihinde ilk emeklilik planlarının onaylanması ile birlikte sistem faaliyete geçti.
- 29 Aralık 2012 tarih ve 28512 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkında Yönetmelik” ile 1 Ocak 2013 tarihi itibarıyla vergi matrahından indirim yolu ile kullanılan vergi avantajı uygulaması kaldırılarak devlet katkısı sistemine geçileceği belirtilmiştir. Yapılan düzenlemelerle,

işverenler tarafından çalışanları adına BES'e ödenen ve vergi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilecek katkı paylarının brüt ücretin %10'u kadar olan üst limiti %15'e çıkarılmıştır.

➤ 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren "Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile işverenlerin çalışanlarını otomatik olarak bir emeklilik planına dahil etmesine ilişkin esaslar düzenlenmiştir.

➤ 18 Ekim 2019 tarihinde "Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu" kurulmasına ilişkin kararname yayımlandı ve kurum, 5 Haziran 2020 tarihinde kuruldu. Kurumun görev ve yetkileri şunlardır:

- Sigortacılık ve özel emekliliğe ilişkin mevzuatı hazırlamak, uygulamak ve ilgililer tarafından uygulanmasını izlemek ve yönlendirmek.
- Ülke sigortacılığının ve özel emeklilik uygulamalarının gelişmesi, sigortalıların ve katılımcıların korunması için tedbirler almak, bu tedbirleri bizzat uygulamak veya ilgili kuruluşlara uygulamak ve uygulanmasını izlemek.
- Sigortacılık ve özel emeklilik alanında faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlarla ilgili inceleme, denetleme ve soruşturma işlerini yürütmek.
- Sigortacılık, özel emeklilik ve ilgili diğer mali piyasalarla ilgili alınacak kararların oluşumuna katkıda bulunmak üzere, yurtiçinde ve yurtdışında meydana gelen gelişmeleri de incelemek ve gözönünde bulundurmak suretiyle sigortacılık, özel emeklilik ve ilgili diğer mali piyasalar hakkında konsolide raporlar hazırlamak; bu konulardaki çalışmalara katılmak; kendisine iletilen bilgi, belge ve dokümanlar ile denetim ve izlemelerden elde edilen sonuçları incelemek ve değerlendirmek.
- Görev alanıyla ilgili mevzuata ve uygulamaya ilişkin her türlü araştırma ve diğer çalışmaları yapmak, yürütmek ve görüş bildirmek.

➤ 22 Mart 2021 Tarihli Reform:

- 18 yaşın altındaki gençler BES'e girerek tasarruf sahibi olabilecek: Bugüne kadar BES'e 18 yaş altındaki gençler giremiyordu. Onların yerine anne babaları sisteme üye oluyor ve tasarruf yapıyordu. Artık çocuklar için de BES hesabı açılıp tasarruf yapılabilecek. Türkiye'de 18 yaş altındaki nüfusa bakıldığında yaklaşık 23 milyon kişinin olduğu görülüyor. Bu gençlerin tamamının hemen girmesi beklenmese de sektör temsilcileri ilk etapta 4-5 milyon gencin sisteme

katılacağını bekliyor. Bu da hem BES'in büyümesi hem de tasarrufun artması açısından çok önemli bir rakam. BES'e giren genç için aylık yatırılan paraların %25'i kadar devlet katkısı da sürecek. İleride, ki şu anda şartlar 56 yaş ve 10 yıl olarak düzenlenmiş durumda, bu gençler için sosyal güvenlik dışında ikinci bir özel emeklilik imkânı doğmuş olacak. Örneğin 16 yaşındaki bir genç sistemde emekli olana kadar kalırsa 40 yıl tasarruf yapacak. Böylece aylık 200-250 lira gibi rakamlarla bile çok yüksek birikime ulaşılabilecek. Dolayısıyla sistem bu gençler için adeta bir kumbara görevi de görecek. Bunun dışında, gençler 10 yıl katkı payı yatırıp emekli olmadan sistemden ayrılmaları durumunda ise okul hayatlarını bitirdiklerinde önemli bir birikime sahip olacaklar.

- Eğitim, sağlık ve hayat sigortalarının BES'e entegre edilmesi: Birçok sigorta ürününün birleşerek BES'e entegre edilmesi de çok önemli bir değişikliği gündeme getirecektir. Tabi bu konuda yasal çalışmalar sürdükçe detaylar belli olacak. Ancak özellikle eğitim sigortası gibi ürünler açısından bakıldığında yine gençleri ilgilendiren bir yönü de bulunuyor. Şu anda birçok vatandaş eğitim, sağlık ve hayat gibi sigorta ürünlerini satın almış ve kullanıyor. Bu ürünlerin birleşmesi ve BES'te toplanmasıyla hem ayrı ayrı satın alma mecburiyeti ortadan kalkacak hem de %25'lik devlet katkısı gibi bir avantaj ortaya çıkacak. Örneğin BES yaptıran bir vatandaş kendisine sunulan paketle isterse aynı zamanda sağlık, hayat ve eğitim gibi sigorta ürünlerine de sahip olacak. Hem daha düşük bir fiyata tüm ürünleri almış olacak hem de tasarrufunuzu artırmış olacaksınız. Vatandaşa bu alternatifler sunulacak ve isteyen tüm ürünleri isteyen seçtiği ürünleri BES paketinin içinde satın alabilecek.
- Şu an faaliyette olan dernek, sandık ve vakıf gibi emeklilik birikimi yapan kuruluşlardaki katılımcıların 2023 yılına kadar BES'e katılmasına imkân verilmesi:
 - ✓ *Vakıflar:* T.C. Ziraat Bankası Personeli Vakfı, Vakıfbank Personeli Özel Sosyal Güvenlik Hizmetleri Vakfı, Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı, Gümrük Vakfı, Ormancılar Yardımlaşma Vakfı, Türkiye Tarımcılar Vakfı, T.C. Noterleri Personeli Yardımlaşma Vakfı, Shell Emekli Sandığı Vakfı, Toplu Konut Vakfı...

- ✓ *Dernek ve Sandıklar:* Merkez Yardımlaşma Derneği Yardım Sandığı, İşçileri Bakanlığı Spor Derneği ve Yardımlaşma Sandığı, PTT Biriktirme ve Yardım Sandığı...

➤ 22 Ocak 2022 Tarihli Reform:

- Devlet katkısı %25'ten %30'a yükseltilmiştir.
- 45 yaş üstü çalışanların da talep etmeleri halinde otomatik katılım sistemine dahil edilmesi,
- Birikimlerin kısmen ödenmesi: Katılımcıya sistemden ayrılmadan, Devlet Katkısı hesabındaki tutarla hariç olmak üzere birikim tutarının %50'sine kadar kısmi ödeme yapılabilmesidir. Bu durumda, kısmen ödeme yapılan tutarın %25'ini aşmamak üzere Devlet Katkısı hesabındaki tutardan da ödeme yapılabilecektir.
- Yıl içinde ödenen katkı paylarının toplamının yıllık brüt asgari ücret toplamını aşması durumunda, aşan katkı payları için ilerleyen yıllarda devlet katkısı ödenmesi sağlanmıştır.

3.2. Emeklilik Şirketlerinin Faaliyete Geçiş, Birleşme ve Unvan Değişiklikleri

- 27 Ekim 2003 tarihinde Yapı Kredi Emeklilik A.Ş., Ak Emeklilik A.Ş., Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş., Garanti Emeklilik ve Hayat A.Ş., Koç Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş. ve Oyak Emeklilik A.Ş. faaliyete geçti.
- 17 Kasım 2003 tarihinde Vakıf Emeklilik A.Ş. ile Ankara Emeklilik A.Ş. faaliyete geçti.
- 1 Aralık 2003 tarihinde Başak Emeklilik A.Ş. ile Doğan Emeklilik A.Ş. faaliyete geçti. Doğan Emeklilik'in unvanı, 21 Kasım 2005'te Fortis Emeklilik ve Hayat A.Ş. ve Başak Emeklilik'in unvanı ise 16 Nisan 2007 tarihinde Başak Groupama olarak değişti.
- 15 Aralık 2003 tarihinde Commercial Union Hayat ve Emeklilik A.Ş. faaliyete geçti. 14 Eylül 2004'te ise bu şirketin unvanı Aviva Hayat ve Emeklilik A.Ş. olarak değişti.
- 31 Ekim 2007 tarihinde Ak Emeklilik A.Ş. ve Aviva Hayat ve Emeklilik A.Ş. birleşti, yeni şirketin unvanı AvivaSA Emeklilik ve Hayat A.Ş. oldu.
- 7 Ekim 2008 tarihinde Koç Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş. olarak değişti.

- 27 Ocak 2009 tarihinde Oyak Emeklilik A.Ş.'nin unvanı ING Emeklilik A.Ş. olarak değişti.
- 30 Eylöl 2009 tarihinde Başak Groupama Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Groupama Emeklilik A.Ş. olarak değişti.
- 24 Ocak 2011 tarihinde Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş. emeklilik branşı faaliyet ruhsatı aldı.
- 26 Mart 2012 tarihinde Deniz Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı Metlife Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişti.
- 3 Ekim 2013 tarihinde Yapı Kredi Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Allianz Yaşam ve Emeklilik A.Ş. olarak değişti.
- 9 Mayıs 2014'te Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş. faaliyet ruhsatı aldı.
- 5 şubat 2015'te ING Emeklilik A.Ş.'nin unvanı NN Hayat ve Emeklilik A.Ş. olarak değişti.
- 1 Ağustos 2017 tarihinde Vakıf Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Vakıf Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişti.
- 24 Ağustos 2020 tarihinde; Halk Hayat ve Emeklilik A.Ş., Vakıf Emeklilik ve Hayat A.Ş. ve Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş. "Türkiye Hayat ve Emeklilik A.Ş." adı altında birleşmiştir.
- 22 Ekim 2020 tarihinde Cigna Finans Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı Cigna Sağlık Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişti.
- 13 Temmuz 2021 tarihinde AvivaSA Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin ticaret unvanı AgeSA Hayat ve Emeklilik olarak değişti.

4) YENİ REFORMLARA İHTİYAÇ VAR MI?

Alternatif olarak ne gibi reformlar önerilebilir?

5) KAYNAKLAR

- www.egm.org.tr
- FARUK ERDEM (2021). <https://www.sabah.com.tr/apara/haberler/2021/03/23/son-dakika-emeklilik-sisteminde-3-buyuk-reform-genclere-firsat-olacak>
- www.agesa.com.tr Bireysel Emeklilik Sistemi'ne İlişkin Yeni Düzenlemeler. E.T: 13.05.2022